

Flerspråkighet i svenskundervisning för elever i årskurs 1-6 – gästredaktören har ordet

Anna Lyngfelt

Hur ska vi kunna skapa möjligheter till ett språk- och kunskapsutvecklande arbete för alla våra elever – även de som inte talar svenska hemma eller växer upp med kapitelböcker i bokhyllorna? Det är den huvudfråga som den här volymen av *Educare* försöker besvara. Huvudfrågan genererar emellertid en rad ytterligare frågor: Vad räknas som ett acceptabelt språk vid redovisning av kunskap? Hur kan inkluderande språk- och kunskapsutvecklande undervisning bedrivas när svenska utgör majoritetsspråket? Och varför kan det i praktiken vara svårt för elever att hänga med i svenskundervisningen, trots goda intentioner från lärarens sida?

Som Caroline Liberg skriver i *Svenska med didaktisk inriktning: forskningsämne och nätverk* (Stockholm: Svenskläraryöreningen, 2012) är ”det tidiga svenskämnet” forskningsmässigt eftersatt – här finns mycket kvar att göra. Därför utgör elevers arbete i årskurs 1-6 utgångspunkt för alla utom en av texterna i volymen (Siekkins text).

Volymen inleds med exempel på klassrumspraktiker som rör svenskundervisning i årskurs 4-6. Här är det Berit Lundgren som i sin text ”Enspråkig undervisning i en flerspråkig kontext” uppmärksammar språkliga diskurser i skolans svenskämnen: svenska och svenska som andraspråk. Detta gör hon genom att diskutera språkliga undervisningsdiskurser utifrån tankegången att undervisning kan vara mer eller mindre *symmetrisk* eller *assymetrisk*, och mer eller mindre *transspråkande* till sin karaktär. I sammanhanget uppmärksammar Lundgren undervisningsmaterialet i klassrummet - samtal utifrån böcker av Astrid Lindgren jämförs med samtal om den arabiska sångerskan Om Khalsoum.

Normer i samband med undervisning, och de diskurser som dessa skapar och vidmakthåller, intresserar sig också Frida Siekkinen för i sin text ”Flerspråkiga elever i en enspråkig norm”. I texten diskuterar hon framväxten av ämnet svenska som andraspråk och analyserar hur elever som förväntas välja detta ämne konstrueras utifrån en rad olika diskurser som går att utläsa genom granskning av kursplanerna för svenska som andraspråk.

I de därpå tre följande texterna uppmärksammas återigen den konkreta klassrumspraktiken. I "Nyanlända elevers litteracitetspraktiker", av Anna Winlund, Anna Lyngfelt och Åsa Wengelin, får läsaren följa undervisningen ur två nyanlända elevers perspektiv. Eleverna går i årskurs 1 och 2, och deras literacy-utveckling används som exempel på den komplexitet som läs- och skrivutveckling inbegriper för nyanlända när de placeras i så kallade reguljära klasser. Texten som därpå följer, Ewa Bergh Nestlogs "De första naturvetenskapliga skoltexterna", är också inriktad på klassrumspraktik – närmare bestämt skriftpraktik i en flerspråkig klass i årskurs 1 och 2. Genom Bergh Nestlogs text framgår det tydligt att eleverna både behöver dela upplevelser tillsammans och få ta del av kvalificerad textundervisning, om de under de första skolåren ska kunna utvecklas som skriftbrukare i en naturvetenskaplig diskurs. I ännu en text inriktad på skriftpraktik, "Barn skriver på flera språk", utvecklar sedan Elisabeth Zetterholm tankar om varför svårigheter kan uppstå när elever i årskurs 2 arbetar med att utveckla sitt språk genom skrivande. Detta gör hon genom att diskutera ett antal texter skrivna av flerspråkiga elever. Hon jämför då fonologin i elevernas modersmål med fonologin i svenska, utifrån teoribildning om *phonological transfer*. På så vis kan hon förklara varför skriftspråsutvecklingen riskerar att bromsas för eleverna.

De båda texter som avslutar volymen anknyter till de inledande tankarna i volymen, om normers betydelse i samband med språk- och kunskapsutvecklande arbete. I Eva Borgfeldts "Multimodal textproduktion i årkurs 3 - analys av en lärares bedömning" problematiseras uppfattningen om vad som kan tänkas utgöra ett lämpligt språk när kunskapsutveckling kommuniceras genom elevtexter. Besläktade tankegångar återfinns i Katharina Dahlbäcks "Estetiska dimensioner i svenskämnets kursplaner från Lgr 69 till Lgr 11"; i både Borgfeldts och Dahlbäcks texter uppmärksammas den roll *alternativ* till verbalspråket skulle kunna spela, i samband med språk- och kunskapsutvecklande arbete i flerspråkiga klasser.

Sammantaget bidrar texterna i volymen på olika sätt till varianter av svar på frågan om hur vi ska kunna skapa möjligheter till språk- och kunskapsutvecklande arbete - för alla våra elever. Att du som läsare tar ställning till dessa varianter av svar, och funderar över om det som förs fram är relevant för din egen verksamhet som forskare och lärare på universitetet, är min förhoppning som gästredaktör.